

El meu propòsit és, d'una manera no erudita, sinó casual, anar conversant a propòsit del fenomen de la llengua i de les llengües.

Es evident que tots tenim una manera d'expressar-nos, oralment, parlant. Alguns tenen moltes i molt variades paraules, d'altres posseeixen el que en diem vocabulari limitat, però en tot cas, ens comuniquem. Emetem i percebem, i contestem a l'estímul del que ens ha estat transmès.

Endemés, cadascú té una llengua, un parlar, propi. Sabem que hi ha persones que utilitzen unes paraules, exclamacions, verbs o noms, amb preferència a d'altres.

Cada grup humà té, també, la seva llengua, parlada dins el seu recinte, el seu clos, enllà de la qual aquella llengua compartida per tots ells esdevé una llengua estrangera. La manera, el vehicle amb què s'utilitza aquella llengua no és vàlid enllà d'unes fronteres.

Amb això, doncs, definim, amb els gramàtics, una parla personal, llengua materna (la mare). Una parla ambiental, la mateixa personal però compartida en uns signes identificables per una comunitat natural (català, francès, sicilià, danès, ~~una~~ anglès, alemany, turc), i les llengües diferents, estranyes.

Cada una de les formes de parlar esmentades, a què podem reduir l'esquema dit abans, té uns signes, orals, uns sons, articulats d'una manera, que la fan coneguda, intel·ligible, per al grup. Tothom creu que la seva llengua és la que val, i considera estranyes les altres. Pensem, però, que la categoria d'estranyes és relativa, que allò que per a nosaltres és normal i propi -llengua catalana- resulta estranya per a un italià, un rus, o fins i tot un castellanoparlant.

Una altra consideració: la llengua que parla una comunitat pot ser escrita -pot ser, no és necessari que ho sigui. En el cas que ho sigui, que és el cas de les llengües de cultura, és perquè els antepassats es van posar d'acord en utilitzar uns signes gràfics, convencionals - M o !-J per entendre's a través d'una convenció, d'un contracte, que allò escrit o dibuixat es llegeix -o sigui pot pronunciar-se així o aixà.

En l'estat de l'estudi actual del fenomen del llenguatge -molt intens- es proclama que les llengües no són estàtiques, sinó que es mouen, progressen, creixen o es debiliten i es fan velles. En un sol individu la llengua progressa, l'infant de moment només té la llengua materna a nivell individual. Quan va l'escola o a la maternal la llengua és ja

llengua de grup, i quan és adult és llengua pensada, no solament un instrument sinó una arma.

També la, llengua té graus socials. De la persona que no sap llegir ni escriure, passant pel grup laboral o de barri, fins a la persona més culta tenim graus, nivells d'ampliació de la llengua. I, quan una persona ha tingut una vida internacionalista o molt erudita, pot ser un multilingües, pot conèixer diverses llengües. (missioners, intèrprets, tenistes, comerciants, aviadors, lingüistes)

Com que no tothom pot ser torsimany -intèrpretem de recórrer a l'estudi parcial d'una llengua estranya per tal de conèixer-la una mica. Les llengües s'han d'estudiar, com, en realitat vam aprendre la pròpia, perquè l'home neix amb disposicions per a aprendre, però no sap res.

Més endavant tornaré, més anecdòticament, a presentar el mapa ~~mainmante~~ variadíssim de les llengües, dels parlars, de la gimnàstica oral i la deformació . Ara, més solemnement, escoltem la Bíblia.

Leida 1962

LA TORRE DE BABEL

Era la terra tota d'una sola llengua i d'unes mateixes paraules. En llur caminar des d'Orient, trobaren una plana ~~a la terra~~ ^{al país} de Senaar i allí s'establiren.

Es digueren els uns als altres : "Posem-nos a fer totxos i els courem al foc. I se serviren dels maons com de pedra i del betum com a ciment; i digueren : Posem-nos a edificar una ciutat i una torre, el cim de la qual toqui els cels i ens faci famosos si mai hem d'esbarriar-nos per la terra".
~~Jahvè~~ ^{Jahvè} descendí a veure la ciutat i la torre que estaven fent els fills dels homes, i es digué:
"Heus ací un únic poble, amb una sola llengua. S'han proposat això i res no els ~~se~~ deturarà de fer-ho. Baixem, doncs, i confonguem llur llengua, de ~~la~~ ^{manera} que no s'entenguin els uns amb els altres. I els dispersà Jahvè per tota la terra, i així cessaren d'edificar la ciutat. Per això se'n digué Babel, perquè allí confongué Jahvè la llengua de la terra tota..." Genesi -11-1-10.

Els nostres avant-assats la varen fer bona ! Per un pecat d'orgull -recordem que la supèrbia és el primer i més greu dels pecats capitals, - meresqueren la condemnaió de Jehovà, i el càstig que mai més no s'entenguessin en parlar-se els uns als altres, és a dir, el trist pas d'una llengua única a una diversitat de llengües, mal que patim des de fa milers i milers d'anys.

Aquesta explicació moralitzada i poetitzada de la Bíblia, ha estat reexplicada en els seus límits històrics, en la seva circumstància purament humana, per la investigació lingüística i arqueològica a partir de finals del segle XVIII : en efecte, hi ha almenys una llengua primitiva, que podem considerar única per a tot el món ^{que ens dona origen} -un món que es reduïa a les planúries elevades de l'est de l'Iran, aproximadament, i aquesta llengua se'n diu indò-europeu o indò-germànic.

No ens en queden monuments escrits, res, res. Però per un pacient i enginyós treball de recerca, els filòlegs han pogut reconstruir bastant bé l'estructura de la susdita llengua.

Això pogué fer-se perquè aquest indo-europeu, donà amb el temps, naixement a d'altres llengües, la humanitat s'esbarrià, i descendiren dels altiplans cap als països més baixos: els uns grups baixaren cap a la península indostànica, altres restaren a l'actual Pèrsia, altres anaren cap a l'Àsia Menor i Europa, ^{etc.} i ~~altres baixaren cap a la península Aràbica~~. Així trobem, directament derivades de l'indoeuropeu, una sèrie de famílies lingüístiques:

Indi

Itàlic

Irani

Balto-eslàvic

Armeni

Teutònic

Hel.lènic

Cèltic

Albanès

D'aquests ^{en famílies o} grups lingüístics, el qui més ens interessa a nosaltres per raó de veïnatge és el grup itàlic, d'on han sortit les llengües derivades de la manifestació central que prengué, el llatí. Ara us estic parlant una llengua derivada del llatí, i el ^{rei} ~~senyor Menéndez Pidal~~ parla una llengua derivada del llatí, i els ^{militars de Lisboa} ~~senyors Oliveira Salazar~~ i el ^{president Giscard} ~~general De Gaulle~~, etc.

Prescindint ara del llatí i les seves filles lingüístiques, els altres grups tinguren i tenen la seva importància. Es, principalment, a través de l'estudi del snàscrit, que s'ha pogut refer bona part de l'estructura, tanmateix, riquíssima, de la primitiva llengua comuna. Hi han textos escrits en sànscrit, que és la manifestació central clàssica del grup indi, que es remunten a 1.500 anys abans de Crist. També el grup irani és important, en les seves dues manifestacions, Antic Persa i Avesta.

Quant a l'Armeni, és un llenguatge d'extensa, encara que no important literatura, emparentat amb les formes parlades dels primitius Macenodis i Frigis -més tard assimilats a Grècia- i de les formes de l'antic Persa més tard.

L'Hel.lènic, donà lloc als dialectes grecs de la península hel.lènica i de l'Asia Menor -actual Turquia- i de les illes, petites o grans, com Xipre o Creta. El grec ha degut la seva importància a la gran producció poètica i filosòfica de l'antiguitat

L'albanès naturalment, no fa referència a l'actual país d'Albania d'una manera exclusiva, però té, ~~lingüística-~~
~~ment~~ una importància com a llengua o estructura lingüística de lligam entre la família hel·lènica i les formes eslaves.

L'**Itàlic**, comprenia el Llatí, l'osc, l'umbre, parlat pels Samnites. La importància del llatí, ho hem dit abans, és que fou una llengua imperial, i fou transposat a l'actual Suïssa, a l'actual Península Ibèrica, a l'actual França a la Rumania, apart de desenrotllar diverses llengües o formes parlades dins la península itàlica. El llatí clàssic, però, no fou el que donà naixement a les llengües derivades ~~del llatí~~, sinó el ^{llatí} col·loquial, que parlaven els soldats i els comerciants, etc. Així la paraula clàssica per a dir cavall, era equus, però totes les llengües ~~romàniques~~ romàniques deriven el nom de l'animal de la denominació popular, caballus (caballo, cavall, cheval, cavallo) - ^{taula} ^{mensa}

El grup **balto-eslàvic** cobreix una àrea superior a mitja Europa. La **primera meitat** del nom ^{abasta} ~~cobreix~~ els llenguatges de l'àrea bàltica, que eren el prussià

-desaparegut a benefici de l'alemany, el letó i el lituà. Entre letó i lituà total són cinc milions de persones que el parlen. Aquestes llengües són importants per a la lingüística, pel fet de llur conservadurisme. Són tan poc evolucionades respecte del primitiu tronc que es diu que un pagès lituà pot entendre algunes frases de sanscrit.

La segona meitat del grup, l'eslavic o eslau compren l'eslavic del sud, de l'est i de l'oest. Per a entendre'ns, direm que el ~~de l'oest~~ i l'est compren les llengües russes propiament dites ~~el de l'est~~ al seu torn subdividit en Gran Rus (95 milions de persones) Rus Blanc (7 milions) [a l'oest i Polònia], Ucranià o Petit Rus (38 milions). El de l'Oest compren Polonès, Txec i Sorbià o Wend, parlat només per 100.000 persones de l'est d'Alemanya.

L'eslau del sud està geogràficament separat dels altres eslaus, per una franja de llengües estranyes, el romanès i l'hongarés o magyar. Compren ; Bulgar, servo-croata i eslovè.

Finalment, per a acabar aquesta llarga relació de

llenguatges o àrees lingüístiques -després us diré perquè m'hi he extès tant-, parlarem dels grups teutònic i cèltic.

El teutònic o primitiu germànic es subdivideix en tres subgrups : Teutònic de l'Est, del Nord i de l'Oest. Cada un d'ells es torna a subdividir, però dels de l'est, el més important és el Gòtic, que era la llengua que parlaven els gots que varen venir a la Hispania de començaments de l'Edat mitjana, i els ostrogots d'Itàlica.

El teutònic del nord dona l'antic Norueg, el danès, -que s'hi superposà- i el suec. De l'antic norueg deriva l'islandès.

El teutònic de l'oest ^{se} ~~es~~ subdivideix en dues branques: Alt Germànic i baix germànic. L'alt comprèn una sèrie de llengües reduïdes a la pròpia Alemanya tradicional (Alemany mig, Renà, franconià, bavarès, e tc) mentre que el Baix Germànic dona naixença a l'antic Saxó, l'antic baix franconià, l'antic Frisi i l'antic anglès. D'aquí neixen dialectes costers d'Alemanya, més l'anglès, més l'holandès i el flamenc.

I encara ens queda un altre grup, que ,històricament o prehistòricament fou molt important a Europa, però va anar perdent peu per no pertànyer a grups ètnics prou vigorosos políticament : el Celtic o celta.

El cèltic de França se'n deia Gàlic. Cèsar el feu desaparèixer. Un altre grup important de pobles cèltes ^{era} ~~era~~ a les Illes Britàniques. Avui com avui les restes del grup cèltic són L'Irlandès' L'Erse o gaèlic d'Escòcia , i el Manx. més el galès, el parlar de Cornualles i el de la península de Bretanya a França

o o o

He parlat de grups lingüístics, indo-europeus. He deixat de banda les llengües orientals (xinès, japonès, coreà) ^{i les semítiques} (d'estructura ideogràfica, que ara ens durien massa lluny. També vull fer constar que en parlar de llengües no parlo de nacionalitats o estats, sinó de manifestacions comunitàries naturals. Més tard trobarem la projecció política de la llengua, la influència de la història sobre ella i d'ella sobre la història.

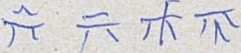

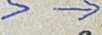
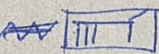
Perquè us he estat marejant aquesta estona parlant-vos de tantes i tantes llengües, -i tingueu en compte que m'he cenyit a l'àrea europea- ? Doncs, per tal que ens adonem ben bé del què vol dir la expressió Torre de Babel. Babel, com saben bé els nens que han estudiat Història Sagrada, vol dir confusió. Evidentment, si anem pel món parlant només una llengua, sobretot si és una llengua poc important numèricament, trobarem muralles d'incomprensió. Si parlem una de les grans llengües universals, molt difoses, com el francès, o, especialment l'anglès, podrem fer-nos entendre una mica millor en els ambients internacionalitzats, però tampoc a dins, al cor d'un país, allí on la gent no està mixtificada. Es a dir que dos homes naturals no poden entendre's entre ells. Això vol dir la Torre de Babel.

El món és com un formatge de bola. Aquesta immensa pilota que avui com avui han pogut contemplar ja *moltys* ~~astronautes~~ *milers de* ~~astronautes~~ milions d'habitants. No solament cada grup ètnic parla una

societat, ens cal comunicar-nos (que, és un acte d'egoisme, no d'altruisme, tinguem-ho ben present). D'aquesta possibilitat d'emetre sons, i d'aquesta necessitat d'afirmar-nos davant els altres, neix el llenguatge.

El veritable llenguatge és el parlat. L'home abans va parlar que escriure, l'escriptura és una convenció desenvolupada després. Així podem parlar d'un llenguatge natural i d'un llenguatge convencional. El llenguatge natural serà el parlat, l'emissió oral no llegida, espontània. Per llenguatge convencional entendrem l'escriptura, el traçat de signes o de codis.

Apuntem immediatament que dins el llenguatge convencional caldria distingir entre la representació gràfica de paraules i la representació gràfica d'idees. No és el mateix escriure : Carmeta, sense tu no puc viure", que dibuixar dos cors traspassats per una gletxa. De vegades els dos sistemes coexisteixen com als transformadors elèctrics o pals d'alta tensió "No toqueu, perill de mort" (representació de paraules) i la calavera amb els dos ossos greuats (ideograma)

El llenguatge ideogràfic no s'estil·la avui més que a les llengües orientals, xinès, coreà, japonès. A partir d'un signe que en podríem dir signe bàsic es desenvolupen els derivats, que enriqueixen el vocabulari entorn d'una idea . Al costat del llenguatge ideogràfic -altra mostra del qual el tenim amb l'antic jeroglífic egipci, hi ha el llenguatge de xifra o codi, és a dir, el secret, que és un ideogràfic conegut només d'unes poques persones que formen grup tancat. Ens passa inadvertit i potser ara està ja desapareixent, però no fa pas molts anys hi havia un llenguatge secret d'aquesta mena que era el dels captaires ambulants. Aquests elements deixaven a les parets, vora les portes de les cases, uns signes molt simples que servien per a orientar els altres captaires, informar-los de la mena de casa que era aquella i de les possibilitats que tenien de sortir-ne beneficiats o no : sopa res a fer

gos . Demaneu pietosament +

A la base de tota la dinàmica lingüística hi ha allò que s'anomena situacions. Una llengua serveix, primordialment per a alliberar-nos d'una situació mitjançant la paraula. Amb el mot ens afirmem nosaltres, la nos-
~~tra~~ tra personalitat, enfront d'una situació. Si la situació esdevé concentrada en un objecte que es fa obsessiu aleshores definim l'objecte. "Arbre", "gent" "paper", "camino" " calla "

Al fons de tota llengua hi ha el seu tresor lexicogràfic, el seu vocabulari. Aquest vocabulari avui dia, per raó de la multiplicitat de termes tècnics i conceptuals, posseeix una xifra impressionant d'entrades. La llengua anglesa té ^{mig milió} ~~un milió~~ de paraules de vocabulari, de les quals una personal altament culta en domina just ^{50.000} 100.000, és a dir, la desena part. Una persona mitjanament instruída usará només ^{de 10 a 30000} ~~15 a 25000~~ d'aquestes paraules.

Aquesta creixença dels vocabularis diversos ha fet estremir algunes persones i diuen si vindrà un dia que el torrent de paraules antigues i modernes ens arribarà al col, al nas, als ulls i ens hi enfonçarem.

Contra això, eminentes autoritats, com el Dr. Mario Pei diuen : "El mateix geni humà que aconseguirà que milions de persones visquin dins l'espai d'uns quants quilòmetres quadrats en un estat de congestió que haurien trobat intolerable els nostres avantpassats, aquest mateix geni ens salvarà dels efectes perniciosos de l'existència de massa paraules. "

El vocabulari de l'home corrent s'expandeix i es fa més abundant. Amb l'alfabetització i educació més esteses d'avui dia, podem imaginar que l'elàstic recipient de les paraules es donarà i s'inflarà encara més. Fins al punt que el posseir 100.000 paraules de vocabulari d'ús i identificació pot, amb el temps, no constituir excepció. Al cap i a la fi, cadascú haurà de conèixer el ~~seu~~ seu vocabulari, el del seu camp. Per als altres, (metge contra enginyer) ja hi hauran els diccionaris.

I com és que els mots neixen ? Aquest és un procés difícil d'explicar. Hi ha una sèrie de sons que ens vénen des de molt antic i a partir dels quals formem altres paraules per combinació. On les

llengües ens proposen un panorama inventiu més variat és en la confecció de noms propis, tant de lloc com de persona. Ja haureu sentit a dir que tots els cognoms castellans en final z (o, més generalment, ez) volen dir fill de : González, fill de Gonçal, Domínguez, fill de Domènec, Pérez, fill de Pere. Fixeu-vos si deu ésser antiga aquesta mena de nominació que la trobem en altres llengües : ni cal dir els semites amb llurs formes Ibn , Ben i Aben ; sinó també els europeus: els eslaus postposen el sufixe vitch o vic després del nom de fonts del pare de la persona al·ludida : Nicolai Basilievitch Gógol, Yuri Alekseièvitch Gagarin, Nikita Sergeièvitch Xruschof. Igualment en l'Erse o gaèlic escocès i en l'irlandès la forma O' (O'Connor) o bé Fitz (d'un antic francès fils de) FitzPatrick; i inclús la forma Galesa OP, dissimulada en cognoms tals com Bevan (de Op-evan, -Ivan/ Pevan, Bevan). Aquesta idea d'esmentar el nom patern la trobem encara en el sufixe d'origen nòrdic son, sonn, sohn

Mendelsohn Johnson

Els nostres noms de llinatge deriven ^{majorment} ~~tots~~ o bé del santoral o de noms de lloc. Tarragona, Múrcia, Teruel, Poblet, són cognoms, i Mentserrat, Solsona, ^{Calaf} Balaguer, Sanmartí, Santandreu. Altres cops trobem un origen en ocupacions, oficis, professions : Culleré, Fuster, Pastor, Sabaté, Corredor, Teixidor, Mestre... No volem dir que tots eïss noms de llinatge derivin d'aquestes tres fonts: hi han altres orígens, inclús una malformació del nom primitiu o un sobrenom o mot : Templeque, Ladrón, Pocallet, Bing davant de Crosby. D'on vé el sobrenom Bing ? Del soroll que el popular actor feia de petit quan jugava a guerra amb els altres vaillets. Això dels sobrenoms, tan estil.lat als ambients rurals, dóna lloc a cognoms : Garrut, Largo, ~~Im~~ Velloso. Hi han cognoms o nom geografics aparentment sense sentit que no són altres que una transformació per metatesi d'un primitiu nom de sentit ple: Porredón, que vé de Pont Rodó.

Generalment els noms de lloc s'originen d'alguna feta que allí tingué lloc o d'una particular configuració del terreny : ~~Puiggròs~~^{Puigblanc}, Puigpelat^{Vallbona}, Terranegra, Bell-lloc, Bellpuig, Castellserà, Montclar, Vilafranca, Les Franqueses, ~~Brinculobites~~.
Als Estats Units hi ha un cas curiós: una ciutat petita que se'n diu "Nameless" o sigui "sense nom". Es veu que amb la ~~seua~~^{marxa} cap a l'Oest, la van marcar sobre el mapa, però sense donar-li nom, o potser els fundadors no es varen posar d'acord sobre quin l'hi posarien.

No ens oblidem, però dels noms derivats d'animals : Rusiñol , Ciervo, Conill, Mula, Mulet, Colom, Pollina, Llop, Leoncavallo, Peix^{Gall}. Ni dels noms de flors : Rosal, Clavell, Viola.

Hi han cognoms abundantíssims : Garcia, Duval, ~~Hannan~~ Martínez, Puig. Al món anglosaxó el qui més abunda és Smith (290.000 a la Gran Bretanya i 217.000 als EE.UU.) seguit de Jones i Brown.

Hi ha noms de persones, particularment si deriven de professions, que es troben a moltes llengües: potser el més estès sigui Moliner : Molinero, Meunier, Molinari, Molnar, Mlinar, Müller, Miller

~~Com que aquest és un camp aparentment d'investigació fàcil i poc rigorosa, hi ha el risc que ens equivoquem per excès de deducció. Personalment vaig creure durant anys que Truman derivava de True-Man (home veritable) Doncs no, sembla que s'ha escatit ^{que} deriva d'un antic francès -normand Tre Mayne (3 mans) indicant algú molt traçut.~~

Hem fet referència a la creació de paraules dins l'àmbit poderós però un xic impersonal ~~un~~ que anomenem popular. Fora d'aquest àmbit anònim, la creació de mots i de frases recau en els literats, la gent que escriu, i que de tant en tant inventen paraules. Cervantes en va inventar, i en va inventar Ramon Llull, i Villon, i Luter, i Chaucer, i L'Arxiprest de Hita. De la invenció de paraules soltes passen fàcilment a la de clixé. Els clixés són frases fetes, ~~en~~ ^{que} arriben a ser del domini públic

entrepà farmaciola

Entrepà i farmaciola foren creats per evitar els castellanismes Bocado i Botiquí. Bocado i Farmacia ... Sandwich.

Interessant és el fenomen de les frases fetes, generalment comparacions, que algú va inventar-se un bon dia de forma individual i que van passar al domini públic. fins i tot universal .

blic i Aleshores tothom en fa ús. Originàriament qui va crear-la imaginà l'expressió com una forma poètica, no pas altra cosa : Fresquet com una rosa. Es un gat vell, Feia un pa d'esquena , més llarg que un dia sense pa alt com un Sant Pau me aburria como una ostra el vil metal la pertinaz sequía el merecido descanso, la inquebrantable adhesión.

El clixé és un gran mal per al llenguatge, i contribueix que avui com avui el llenguatge de la poesia estigui tan lluny de la massa de la gent, i que la prosa literaria es vagi acostant sempre al llenguatge col.loquial fet de clixés, amb un valor conceptual fet de refregits. La Premsa i Radio hi ajuden qui sap lo. Val a dir que l'extrem oposat, o sigui la possibilitat d'una identitat entre llengua coloquial i prosa literaria, és a dir, que la gent parlés de la mateixa manera que un estilista escriu és no pas menys esborronadora. ~~Són les cartes del pundonoroso niño Juanito al seu avi, de La Codorniz,~~

Els argots prenen com hem dit el distintiu de classes socials o estrats professionals. Així tenim un argot legal ~~per~~ per a advocats i procuradors i un altre per als delinqüents (el llenguatge de Germania, emparentat amb els dialectes orientals gitanos) Hi ha el llenguatge de la Premsa i de la Ràdio. Aquests llenguatges són gairebé xifrats i els que els empren en exclusiva en són cofois. Hi ha una jerga oficial (B.O.E.) que, a base d'eufemismes -car el llenguatge oficial no viu de vulgarismes, sinó de preciosismes} pot arribar, com ha passat als Estats Units, en la redacció d'unes llistes per a tractat de comerç i intercanvi a donar 253 formes diferents ~~per~~ per a designar una nou i 262 per a denominar un clau de rosca.

La influència de l'argot comercial estricte, entreverat de parlar publicitari és dominant en el nostre avui ple de mitjans audiovisuals. La ~~gent diu kodak per dir càmera fotogràfica. Chevy,~~ a Amèrica, vol dir Chevrolet. Haiga, un vulgarisme, ~~vol dir cotxe.~~ I hi ha molta gent que per demanar

un refresc diu :doneu-me un Coca-~~cola~~. El llenguatge comercial dóna lloc als noms rebuscats, Mallorcalzados -del tipus d'Andorradio-. I anys endarrerad'un abric de pèll de be en deien mouton doré, i de conill lleopard del Bàltic. ~~I ves-los al darrera.~~

Ni cal dir quin argot tindran els científics. Es possible que en el cas dels metges sigui un argot necessari, car està format de denominacions tècniques universalment aprovades. Com que ells sempre ho han estudiat així, quan han d'explicar-ho als profans suen. Per contra, l'ambient d'internat mèdic o clínic, ha desenrotllat en l'àrea conversacional mots breus i entenedors, àdhuc per als profans :
pneuma, raqui, sulfa, electro, litica

Els estudiants tenen també llur llenguatge propi:
M'han caldat chuleta tres de penjades soplar
e mpollar (cram) *chico, iba blanco*

L'esport ha introduït interessants elements en la morfologia i la sintaxi de l'expressió quotidiana.

L'adjectiu "despistat" ha quedat clavat en el llenguatge. Origen ? Potser de les curses automobilístiques, sortir-se de la pista, i perdre el fil. O potser de l'esport de la cacera : el gos que perd la pista no sap on va. Un punt de coincidència de l'argot estudiantil amb el del futbol és la frase no n'ha rascat ni una (pilota/pregunta) Podem sentir frases com la següent: ai, aquella xicoteta. Se'ls sap driblar com ella sola... ~~La pilota de la com-~~

~~estudiantil~~
~~de les curses automobilístiques~~
~~del club i un jugador~~
~~de la com-~~
Lletres de pilota ? (Lletres de canvi).
O bé, passant a un símil de boxa, "aquelles paraules eren un directe, però ell les va encaixar." O bé, " un cop baix".

De vegades el llenguatge és tan viu que adopta unes ampentes cradores insitades. La creació pot venir per simple reducció i abreujament : taxi(metre) poli(cía) la comi(saria) el bribri(gada) bici(cleta)

UN PROBLEMA LINGUISTIC ESPECIAL-LA TORRE DE BABEL.

L'any 1954, al mes de gener, el Courrier de la Unesco va publicar un número especial dedicat a les llengües del món . Sota el títol de la Torre de Babel, el Dr. Félix Walter, especialista de la UNESCO en el camp lingüístic, publicava un estudi ~~que com que l'he~~ ~~trebat il.luminador,~~ ^{que} el dono en extractes a continuació.

" Sembla que la humanitat pren cada cop més consciència dels problemes lingüístics, sens dubte degut a ^{et} ~~a~~ que la nostra generació topa més sovint i amb més violència que les precedents, amb la barrera de les llengües. No pot deixar d'ésser així en una època en que els desplaçaments s'efectuen amb una rapidesa inaudita i on hom ha descobert la manera d'assegurar gairebé instantàniament la difusió del pensament.

" El problema de les llengües, amb tot, ha esdevingut extremadament irritant per a l'home modern. Podem fabricar bombes atòmiques capaces d'anorrear la meitat de la Humanitat, i avions a reacció que amb un

cop d'ala donen la volta a la terra ; però, en allò que pertoca a la diversitat de les llengües som encara a l'època de la Torre de Babel. Hom podria dir que en aquest terreny les coses no han fet altre que empitjorar des d'aleshores : els lingüistes afirmen que el nombre de llengües parlades al món no baixa gaire de les tres mil i reconeixen que no les han pas comptades totes .

" " Ço que ^{agreuja} agrava la situació no és pas el fet que una multitud de llengües vernaculars, enterament diferents les unes a les altres, siguin parlades per alguns milers, o inclús centenars de persones a l'interior de Nova-Guinea, a la jungla de l'Amazonas o al cor de l'Àfrica, és més aviat el dinamisme dels nacionalismes nous que donen rang de llengua oficial a un nombre incessantment augmentat d'idiomes. Aquesta tendència no és pas condemnable en si; una llengua distintiva és un atribut normal, encara que no indispensable, de la sobirania nacional, i és de tota evidèn-

cia estúpida i va de criticar als irlandesos que facin reviure el seu antic llenguatge o els indonesis perquè prefereixin el bahasa a una llengua europea molt usual.»

Fins ací el Dr. Walter. Ara bé, ja tenim plantejat cruament un fet. Les llengües al món són una immensitat. Què hem de fer, es pregunta l'autor? Avanço ja que sembla inclinar-se per l'ús i el coneixement a fons i culturalment avançat de la pròpia llengua natural per a cada comunitat i aleshores el coneixement d'una de les grans llengües universals com a mitjà d'intercanvi internacional. Però les llengües van unides als problemes del nacionalisme i dels predominis polítics i culturals, i això ho agreuja:

"" A Europa en l'espai d'una generació el nombre de llengües nacionals s'ha duplicat gairebé. Aquest fet s'explica per diverses raons. Quan els imperis rus i austro-hongarès s'enfonçaren després de la primera guerra mundial, foren reemplaçats per un cert nombre d'estats sobirans de menys extensió i per nous règims

que adoptaren una actitud més lliberal enfront de les aspiracions de les minories lingüístiques. Així fou com llengües com l'eslovè, l'eslovac, el txec, el lituà, el letó, l'estonià, el rus blanc i l'ucranià cessaren d'ésser altre que ~~pittoresques~~ vestigis del passat per esdevenir llengües nacionals o regionals usades oficialment a les escoles.

A l'Europa occidental l'evolució s'ha operat més gradualment, però és cert que, de la segona guerra mundial ençà, en tot cas, hom ha fet un lloc més important als idiomes dels grups minoritaris, ~~però~~ aquells que desitgen parlar el frisó, el bretó o el basc i fer aprendre aquestes llengües a ^{seus} ~~seus~~ infants ~~son~~ són considerats, en ~~una~~, com a agitadors antinacionals. Els governs, sempre en general, s'apliquen a assegurar a aquests grups un tractament ~~restringit~~ ^{restringit} dins el si de la col·lectivitat i els fan concessions jutjades raonables sobre el pla lingüístic. Suïssa, per exemple, que havia ja de fer front a les complicacions resultants de l'existència de tres llengües nacionals, hajutjat convenient,

ara fa uns anys, d'adoptar-ne una quarta, el romanx
a títol auxiliar. *(Frisons)*

Si hom fa ~~el~~ l'anàlisi de la situació lingüística de
Europa hom nota, doncs, ~~l'augment~~, un creixement con-
siderable del nombre de llengües oficials, però ~~l'augment~~
~~del nombre de llengües oficials~~ *només* un *petit* millorament ~~del~~
de l'actitud adoptada respecte dels grups minoritaris.
Aquest fet presenta, potser, més importància del que
semblaria d'antuvi, car les nacions, com els individus
no podran arranjat intel·ligentment el problema lin-
güístic ~~abans~~ abans d'haverse desempellegat de llurs
prejudicis al respecte.

Però en aquest punt hem de tenir present que la polí-
tica, l'imperialisme i els interessos juguen un paper
fort. No és debades que sempre hi haurà un grup que,
emparat del poder polític dins un territori, provarà
d'unificar el llenguatge, i sota capa de l'oficialitat,
s'esforçarà a imposar una llengua damunt les altres. I
crearà les situacions diglòssiques. A la mateixa URSS
si bé és cert que coexisteixen unes trenta llengües,
el prestigi el té el Gran Rus, o rus central i la tasca
cultural més intensa s'efectua en el sentit d'assimi-
lar, lentament, al màxim nombre de persones a aquella
llengua. I més prop nostre, entre nosaltres en definit-
va, hem vist exemples i els continuem veient de preten-
sió d'excel·lència d'una llengua amb menysteniment i

Les

llengües

1963 (?)

El Dr. Walter s'esten després en una anàlisi del que ocorre en aquest camp al continent americà, on la necessitat d'una amplitud de visió respecte a la complexitat lingüística esdevé, més necessària. A la Universitat de Winnipeg, al Canadà, hom pot estudiar l'islandès i fer-ne una tesi (els antics colonitzadors eren danesos de Islandia) a Cap-Breton la ràdio parla gaèlic a més a més d'anglès. Al Canadà hom pot adquirir un diari en ucranià... Als EE.UU.

escassíssim ajut a les altres. Tot això és conseqüència de la comoditat resultant del poder polític, però enverina i agreja les convivències. Una llengua natural, fruit de la història de generacions i d'una tradició no pot ofegar-se. No hi ha cap bretó que no compregui que té molts avantatges conèixer bé el francès, però no per això ha d'oblidar la seva llengua materna. I si ~~vole~~ volem que els infants tinguin una bona escolarització i un creixement mental eficient, fem-los començar l'estudi en la seva pròpia llengua materna.

sobretot si volen aixafar-la

El Dr. Walter s'esten després en una anàlisi del que ocorre en aquest camp al continent americà, on la necessitat d'una amplitud de visió respecte a la complexitat lingüística esdevé, ~~una~~ més necessària. A la Universitat de Winnipeg, al Canadà, hom pot estudiar l'islandès i fer-ne una tesi (els antics colonitzadors eren danesos de Islandia) a Cap-Breton la ràdio parla gaèlic a més a més d'anglès. Al Canadà hom pot adquirir un diari en ucranià... Als EE.UU.

hi ha ara més possibilitats d'aprendre el castellà a les escoles primàries dels estats del Sud-Oest o el francès a la Luisiana.

Es a dir, que no solament hom procura que ~~nessa~~ cada grup minoritari conrei la pròpia llengua al costat de la que en diriem general al país, o oficial, sinó que als descendents d'immigrants que fa tres o quatre generacions que hi són, encara se'ls facilita la manera de sentir-se ~~mm~~ lligats a les arrels primitives. Això s'esten als indis americans. Cito Walter : " Hom compren en fi avui que la llengua forma part integrant de la personalitat d'un poble i de la seva cultura, i que els indis que continuen vivient sota un règim tribal no han d'ésser privats de llur llenguatge.

En aquest terreny, afegeixo jo, s'ha arribat encara a més : hom ha inventat alfabetes per a aquells idiomes tribals que no en disposaven, per tal d'ensenyar els indis a llegir en la seva pròpia llengua abans de fer-ho en la oficial. Informe facilitat per la Sra. Angélica Castro de la Fuente

Secretària ^{de} per l'Institut per a l'ensenyament de la Lectura i l'Escriptura als indis monolingües a Mèxic. A Mèxic doncs, hom ha ensenyat l'idioma oficial, el castellà, als indis més endarrerits, que només parlaven maya, o tarumi, fent-los, primer, aprendre de llegir en llur propi idioma natural.

Més complicat tècnicament, es presenta aquest problema a l'Àsia, especialment a la Índia. Un vailet o una ~~na~~ nena de Bombai, on hi han dos idiomes propis de l'estat de Bombai, ~~haurà~~ ^{haurà} d'aprendre aquells dels dos idiomes que no sigui el propi familiar, i després aprendrà l'hindú, o hindi, nova llengua federal. El mateix als pakistanís, que parlen bengalí, els cal aprendre l'àrab, i ho fan, per ò tot això després d'aprendre ben bé el bengalí.

A la URSS els decrets venen redactats en el que en podríem dir rus oficial, o gran rus i amb la llengua pròpia de la regió, sigui ^{al} ~~el~~ Kurdistà, o la Ukrània, o la Mongòlia Soviètica. De fet, els països orientals han comprès més clar que els occi-

dentals la necessitat de respectar i fomentar les llengües naturals. Han comprès que pel camí de l'ofegament de les manifestacions ~~col·lectives~~ col·lectives hom no feia altre que fomentar exaltats nacionalismes, o precipitar-los. Aquests nacionalismes tard o d'hora esclaten, sia quina sia la política emprada amb les minories, això ja ho sabem. Però la qüestió de l'Alto Adigio a la frontera alpina austro-italiana, hauria esclatat molt abans si Itàlia no hagués durant anys, preparat uns mestres especials capaços d'ensenyar l'ensenyament primari i bona part del secundari als adigiens en llur pròpi dialecte.

Hem parlat d'aquests problemes que plantegen les regions de dues o més llengües en ús. La UNESCO sembla aprovar decididament l'ensenyament de la llengua mare, sigui o no sigui de molta extensió, i a sobre la llengua oficial. Ara bé, és evident que la llengua oficial pot ser ^{fiu i tot doble} ~~multinacional~~. El txec s'imposarà a Txecoslovàquia sobre l'eslovac i altres llengües menors del país. El magyar s'imposarà a

la minoria de parla alemanya que hi ha a Hongria;
i el grec-xipriota al turc a Xipre.[?] I el finlandès
a la minoria sueca de Finlàndia.[?] Ara bé : allò que
fa el punt intel·ligent i civilitzat en aquests con-
tactes entre llengües és que la llengua natural i
materna, mal sigui parlada només per uns milers de
persones, és la llengua de l'escola primària i del
teatre, i de la premsa. A Finlàndia, *i de la predicació religiosa* hi han cinc
milions escassos d'habitants, d'ells trescents mil
suecs d'origen. Pagant el govern finlandès (al cap
i a la fi aquests suecs paguen contribució a Fin-
làndia) ~~tenen~~ x hores setmanals de televisió en
suec, i premsa pròpia, i, sobretot, escoles en llen-
gua sueca. Això no obsta per a què aquesta minoria
aprengui el finlandès i el practiqui, i sigui cons-
cientment finlandesa. Comunicació que m'ha fet
directament el senyor Nilo Turja, de Helsinki.

i Iuka Havu

Bé, doncs, ja tenim resolt el problema de la con-
vivència dins unes fronteres estatals, de diverses
llengües . Manca resoldre, encara, el problema de

la llengua supra-estatal, de la llengua universal.
Queda en peu, doncs, la maledicció de la Torre de
Babel. ^{ria} Podrem mai arribar a tenir una llen-
gua única, vàlida per a tot el món? Si és així,
quina serà? Fins ara tot són teories. Els naciona-
lismes i els imperialismes polítics entren en joc.
Candidats a llengua mundial ^{eren fa uns anys} : d'una part les
llengües vives : francès, anglès, rus, castellà.
d'altra, les llengües mortes : llatí, i inclús hom
ha proposat el grec clàssic. Al mig, les llengües
artificials : esperanto, volapuk, etc... De tot
aquest mosaic, la candidatura ^{trionfant} és la de
l'anglès ~~esperanto, en continuació dels~~

i això sembla ja irreversible. Ens cal aprendre
anglès, llengua de la comunicació, de la tècnica,
de la informàtica, dels viatges, del turisme, de
les grans universitats, de la gran difusió del lli-
bre.

Com va passar amb el llatí, l'anglès és una llen-
gua, la llengua universal.

Bé o malament, milers de milions de persones al
món poden entendre-s'hi. Ja no hi ha torre de Ba-
bel, ja no hi ha maledicció.

Però, això sí, conservem, també, ~~la nostra~~
~~la nostra~~ la nostra, de llengua